

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Центральноукраїнський державний
педагогічний університет імені Володимира Винниченка**

Кафедра прикладної математики, статистики та економіки

**«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри**

« 30 » серпня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВПШ-03 Економіка та методика її викладання

підготовки: другого (магістерського) рівня

галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)

освітньо-професійна програма: Середня освіта (Географія) та красзнавчо-
туристична робота

Факультет: природничо-географічний

форма навчання: денна

2018 – 2019 навчальний рік

Робоча програма «Методика навчання економіки в старшій школі» для студентів
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка
спеціальності 014 Середня освіта (Географія)
освітня програма:

Розробники: Пасічник Наталя Олексіївна – доктор історичних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри прикладної математики, статистики та економіки

Протокол від “30” серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри ПМСЕ

_____ (проф. Авраменко О.В.)

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність/напрямок, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4,5	Галузь знань галузь знань 01 Освіта /Педагогіка	Нормативна	
Індивідуальне науково-дослідне завдання (назва)	спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 135		1-й	-й
		Семестр	
		2-й	-й
		Лекції	
		26 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	год.
		Консультації	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		85 год.	год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
		Вид контролю:	
			залік

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета є засвоєння студентами методичних прийомів викладання шкільного курсу економіки та предметів змістовної лінії «підприємство та фінансова грамотність»

Завдання .

- вдосконалення змісту шкільної економічної освіти, відповідно до потреб соціально-економічного розвитку суспільства, науки та культури;
- формування економічної культури учнівської молоді, яка сприятиме адаптації особистості до сучасних економічних умов життєдіяльності;
- активізація форм і методів навчання, розроблення ефективних педагогічних технологій викладання економіки в загальноосвітній школі;
- сприяння ефективній профорієнтації та професійному самовизначенню учнів, відповідно до потреб ринку праці країни та регіону;
- формування навичок самоосвіти учнів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути

сформовані такі *компетентності*:

1. Здатність розуміти й опрацьовувати ідеї представників різних економічних напрямів та адаптувати їх до національної економічної системи. Здатність застосовувати економічні знання на практиці.
2. Здатність працювати з інформацією соціально-економічного змісту, у тому числі в глобальних комп'ютерних мережах. Уміння знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел.
3. Здатність до розуміння форм взаємодії суб'єктів ринкових відносин.
4. Здатність застосувати елементів теоретичного та експериментального дослідження для аналізу, інтерпретації та прогнозування економічних явищ і процесів.

Програмні результати навчання:

Знання

- Знання сучасних теоретичних основ економіки, методики її викладання і навчання, педагогіки та психології.
- Знання освітніх стандартів та навчальних програм, передового педагогічного досвіду в галузі навчання економічних предметів.
- Знання компонентів методичних систем навчання, принципів їх розробки.
- Знання сучасних активних, інтерактивних, інноваційних методів навчання економіки та сутності освітніх технологій.
- Знання методів, засобів і форм діагностування навчальних досягнень учнів.
- Знання закономірностей поведінки окремих економічних суб'єктів (споживачів та виробників товарів) в процесі виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ на різних ринках.
- Розуміння закономірностей функціонування економіки на рівні держави та світового господарства.
- Знання методик обчислення економічних показників на мікро- та макрорівнях.
- Знання методів та інструментарію фінансового та бухгалтерського обліку.

Уміння

- Формувати економічний світогляд учнівської молоді, що сприятиме ефективній адаптації особистості до сучасних економічних умов життєдіяльності.
- Моделювати поведінку споживача і виробника в різних конкурентних структурах.
- Обчислювати та аналізувати мікро- та макроекономічні показники, пов'язані з обсягами національного виробництва, рівнем цін і зайнятості.
- Аналізувати взаємодію інструментів фінансового і монетарного регулювання економіки.
- Визначати закономірності та перспективи розвитку світового господарства.
- Використовувати знання основ обліку та оподаткування на

підприємствах різних форм власності.

- Розробляти математичні та економічні моделі соціально-економічних процесів.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Методичні аспекти викладання економіки в загальноосвітній школі.

Тема 1. Економічна освіта в системі економічної культури суспільства

Місце і роль економічної освіти в системі загальної середньої освіти. Зміст економічного компоненту державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти. Проблеми організації економічної освіти в Україні.

Основні підходи щодо організації шкільної економічної освіти (бізнес-орієнтовний, теоретизуючий, академічний, культурно-функціональний). Методика викладання економіки як навчальна дисципліна. Технологічний та світоглядний аспекти методики викладання економіки. Принципи навчання та їхня реалізація при викладанні основ економіки в середній загальноосвітній школі.

Викладання економіки у 2018 – 2019 навчальному році. Навчально-методичне забезпечення шкільних економічних предметів.

Тема 2. Наскрізнi змістовні лінії

Економічний блок предмету «Громадянська освіта». Наскрізна змістовна лінія «Підприємливість і фінансова грамотність». Особливості викладання економіки для різних вікових груп. Навчальні програми з «Економіки» профільного рівня і рівня стандарту (академічний).

Механізм економічної освіти та його основні етапи: засвоєння економічних знань; перетворення економічних знань в установи; набуття вмінь реалізувати знання в економічній дійсності.

Базові поняття економічної науки. Структура шкільного курсу економіки на рівні стандарту. Профільний рівень.

Тема 3. Методика підготовки уроків і лекцій з економіки

Складання календарно-тематичних планів роботи вчителя.

Урок і лекція як основні організаційно-методичні форми навчання. Типи уроків. Спільні та відмінні ознаки уроку та лекції. Функції лекції.

Міні-лекції: їх мета та завдання. Методичні рекомендації щодо проведення міні-лекцій (підготовка; вимоги до подання матеріалу в міні-лекції; орієнтовна структура).

Основні етапи підготовки уроків та лекцій. Методичне забезпечення уроку та лекції. Конспекти-схеми як форма активізації методики викладання економіки.

Тема 4. Практичні й лабораторні заняття з економіки

Практичні роботи з економіки. Їх зміст та методика проведення. Навчально-методичні розробки практичних робіт з економіки. Лабораторні роботи з економіки, особливості їх проведення та навчально-методичне забезпечення.

Особливості методики проведення семінарів. Основні види семінарських занять: семінар запитань і відповідей, розгорнута бесіда, семінар-дискусія, семінар-обговорення рефератів, семінар-конференція тощо. Аналітичні порівняльні завдання як метод активізації роботи учнів.

Практичні заняття в «малих групах». Організація роботи «малих груп».

Тема 5. Активізація викладання економічних дисциплін: організаційні та методичні особливості

Суть і класифікація активних методів навчання. Проблемне, інтерактивне (комунікативне) та програмоване навчання з економічних дисциплін.

Дискусія як засіб навчання та вирішення економічних проблем. Методика проведення дискусій. Методика організації та керування навчальною дискусією. Головні правила ведення дискусії. Основні етапи дискусії. Методика проведення дискусії методом «рольових триад».

Застосування аналізу економічних ситуацій та завдань. Використання методик “мозкового штурму”, інсценізацій, презентацій при вивченні економіки. Аналіз дидактичних текстів.

Тема 6. Дидактичні ігри та методика їх використання в освітньому процесі.

Дидактичні ігри та їх класифікація. Функції, які виконує гра: навчальна, розважальна, комунікативна, психологічна, розвиваюча, виховна. Основні поняття, що характеризують дидактичні ігри: об’єкт і процес, які моделюються, перспектив гри, сценарій, ігрова обстановка, регламент, ігрові команди, експерти, ігрова діяльність. Принципи побудови, організації та проведення дидактичних ігор. Методичне забезпечення ігрового експерименту. Роль вчителя в грі. Симуляційні, управлінські, рольові ігри.

Розробка ділових ігор. Німецький та американський метод розробки ділових ігор. Формування імітаційно-ігрових комплексів для викладання економіки у школі.

Методика «мозкового штурму». Інсценізації та презентації при викладанні економіки.

Тема 7. Позаурочні форми організації освітнього процесу з економіки

Домашня самостійна робота учнів як складова процесу навчання. Дидактичні функції домашньої самостійної роботи. Оптимізація виконання домашньої роботи.

Факультативні заняття з економічних дисциплін. Види факультативів.

Практикум як позаурочна форма організації самостійної роботи.

Екскурсії, вимоги до організації та проведення екскурсій. Типи екскурсій.

Організація роботи предметних гуртків. Індивідуальні консультації з школярами.

Форми роботи з обдарованими учнями з економіки: учнівські олімпіади; Всеукраїнський турнір юних економістів. МАН України, економічні секції МАН, дослідження учнів з економічної проблематики.

Тема 8. Організація самостійної діяльності учнів при вивченні економічних дисциплін

Зміст умови, та методи організації самостійної роботи учнів: робота з матеріалом підручника, робота з додатковою літературою, підготовка рефератів, реферування проблемних ситуацій, виконання індивідуальних робіт, проектна діяльність, самоперевірка з програмового контролю, розв’язання задач.

Вимоги до самостійної діяльності учнів (продуктивність, конструктивність, когнітивність, самостійність).

Методичні рекомендації щодо самостійної роботи школярів з економічних дисциплін. Аналіз методичних цілей вчителя щодо окремих видів самостійної роботи.

Тема 9. Контроль та оцінювання результатів економічного навчання

Контроль результатів пізнавальної діяльності учнів як методична проблема. Взаємозв’язок змісту та методів навчання з об’єктами та формами контролю.

Система і методи контролю та корекція навчальної діяльності учнів. Педагогічні вимоги до контролю. Метод взаємоконтролю і самоконтролю. Тест як форма навчання, контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів. Сутність педагогічних тестів. Алгоритм складання тестового матеріалу. Структурування навчального матеріалу з курсу “Економіка”. Тести по окремим розділам цього курсу. Логічно – структурні схеми тем, розділів і предмета в цілому. Переваги тестів парад традиційними формами контролю та їх недоліки.

Форми та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів з економіки у системі загальної середньої освіти. Оцінювання усних відповідей і письмових робіт.

Тема 10. Особливості методики викладання економіки для різних вікових груп

Тема 9. Контроль та оцінювання результатів економічного навчання	2	2										10
Тема 10. Особливості методики викладання економіки для різних вікових груп	9	2				7						10
Разом за змістовим модулем 1	135	26	24			85	135	4	4			127

4. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Змістовний модуль 1. Методичні аспекти викладання економіки в загальноосвітній школі.		
1.	Економічна освіта в системі економічної культури суспільства	2
2.	Наскрізні змістовні лінії	2
3.	Методика підготовки уроків і лекцій з економіки	14
4.	Практичні, лабораторні заняття з економіки	2
5.	Дидактичні ігри та методика їх використання в освітньому процесі	4
	Разом	24

6. Теми лабораторних занять

Лабораторних занять не передбачено навчальним планом

7. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Економічна освіта в системі економічної культури суспільства	8
2.	Наскрізні змістовні лінії	20
3.	Методика підготовки уроків і лекцій з економіки	30
4.	Дидактичні ігри та методика їх використання в навчальному процесі	10
5.	Позаурочні форми організації навчально-виховної роботи з економіки	10
6.	Особливості методики викладання економіки для різних вікових груп	7
	Разом	85

8. Індивідуальні завдання

Поточний контроль: індивідуальне опитування теоретичного матеріалу, перевірка виконання письмових завдань, перевірка розробок практичних робіт і

статистичної звітності.

Підсумковий контроль по розділам: колоквиум по питанням винесеним на самостійне опрацювання; контрольна робота (тест, відповіді на теоретичні питання, розв'язок задач).

Підсумковий контроль з курсу: залік

Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на практичних заняттях, письмового контролю засвоєння навчального матеріалу тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, практичні роботи тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- систематичність роботи на практичних заняттях, активність під час обговорення питань.

Критеріями оцінки є:

усні відповіді:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;

виконання письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальний бал за виступ з питань *практичного заняття* – 5 балів:

- **5 б.** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить покликання на потрібну літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.
- **4 б.)** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.
- **3 б.** ставиться студентові, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.

- **2 б.** одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок.
- **1 б** одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається серйозних помилок.
- **0 б.** Студент не опрацював матеріал.

Студент, який не з'явився на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав **поточних оцінок**, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені практичні заняття, захистити реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання		Сума
Розділ 1		100
T1– T 10	K+KP	
60	20+20	

T1, T2 ... T9 – теми розділу; KP – контрольна робота; K– колоквиум

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	Відмінно	Зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		
65-74	D		
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Підсумковий контроль з курсу: залік

13. Рекомендована література

Базова

1. Аксьонова О.В. Методика викладання економічних дисциплін: Навч. посіб. – К.: КНЕУ, 2006. – 708 с.
2. Балягіна І.А., Богорад М.А., Ковальчук Г.О. Методика викладання економіки: Навч.-метод. посіб. для самоствивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2003.–341 с.
3. Грицуленко С.І. Методика викладання економічних дисциплін: навч. посіб. [для

студ. вищ. навч. закл.] / Грицуленко С.І., Потапова-Сінько Н.Ю., Гарбера К.М. – Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2012. – 224 с.

4. Збірник різнорівневих завдань для державної підсумкової атестації з економіки / Тимченко І.Є., Крупська Л.П., Латер Ю.С., Чорна Т.І., Ящишина І.В. За ред. Тимченко І.Є. - Вид. 2, перероб. і доп. -Кам'янець-Подільський: "Абетка-НОВА", 2003. – 136 с.

5. Ковальова К.І., Ковальов В.В. Методика викладання економіки в школі: навч. посіб. / К.І. Ковальова, В.В. Ковальов - К.: Видавництво Ліра-К, 2012.– 184 с.

6. Ковальчук Г. О. Економіка родини: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2002.

7. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті / Навчальний посібник.-Київ: КНЕУ, 1999.-128 с.

8. Крупська Л.П., Тимченко І.Є., Чорна Т.І. Економіка. Підручник для 10 класу закладів загальної середньої освіти. (Профільний рівень). – Харків: Ранок, 2018. – 240с.

9. Крупська Л.П., Тимченко І.Є., Чорна Т.І. Економіка. Підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. (Профільний рівень). – Харків: Ранок, 2019.

10. Методика викладання економіки. Збірник кейсів, ситуативних вправ та розвиваючих завдань: навч.посіб./ [О.А. Булавина, І.А. Балягіна, М.А. Богорад та ін.]: за заг.ред. О.А. Булавіної. – К.: КНЕУ, 2010. – 300 с.

11. Найдьонов І.М. Викладання фінансово-економічних дисциплін: методика, технологія, управління [текст]: навч. посіб. / І.М. Найдьонов – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 432 с.

12. Пасічник Н.О. Методика навчання основ економіки: Навчально-методичний посібник. – Кіровоград: Імекс, 2008. – 112 с.

13. Прикладна економіка. Посібник для загальноосвітніх навчальних закладів (10 - 11 класів). Підготовлено на основі американського видання «Applied Economics» / за ред. Радіонової І.Ф.- К.: АртЕк. 2001.- 224 с.

14. Радіонова І.Ф., Радченко В.В. Загальна економіка: Підручник для 10 (11) класів середніх загальноосвітніх навчальних закладів. За ред. І.Ф.Радіонової. - 6-те вид., доповнене, перероблене, виправлене. -Кам'янець-Подільський: «Аксіома» 2008.- 395 с.

15. Терентьева Н.О., Кузьменко В.В. Методика викладання економічних дисциплін у вищій школі: Навчальний посібник. – Херсон: РПО, 2010.

Допоміжна

1. Варналій З.С., Сизоненко В.О. Основи підприємницької діяльності: Підручник для учнів 10-11 кл. загальноосвітніх шкіл, ліцеїв та гімназій- К.:Знання України, 2003. – 404 с.
2. Горленко Г.О., Пархоменко І.М. Практикум з економіки. 10-11 клас:Посібник для вчителя. - Кам'янець-Подільський: „Абетка-НОВА", 2001.-76 с.
3. Довідник вчителя економіки в запитаннях та відповідях /Авт.-упорядник Н.В.Бескова, В.М.Проценко. – Х.: Веста, 2006. – 608 с.
4. Освітні технології: Навчально-методичний посібник. /За ред. О.М.Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
5. Пасічник Н.О. Економічна культура майбутнього вчителя економіки: Навчально-методичний посібник. – Кіровоград: Поліграфічно-видавничий центр «Імекс-ЛТД», 2010 – 40 с.

Інформаційні ресурси

Міністерство освіти і науки України www.mon.gov.ua

Інститут модернізації змісту освіти <https://imzo.gov.ua>

Державна служба статистики України <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Юхимович Оксана Антонівна Методичні розробки. Ігри та конкурси.

<http://www.digestnvk10.org.ua/index.php?id=1&sid=7&lan=>

Курс «Фінансова грамотність» <https://imzo.gov.ua/kurs-finansova-gramotnist/anonsi->

[ta-novini/](#)